

BOGANMELDELSER

Gitz-Johansen: TRÆSNIT

Gullanders Bogtrykkeri 1957, 80 sider, hft. kr. 25.00

En kreds af maleren Gitz-Johansens mange venner og beundrere bragte ham på hans 60-årsdag en hilsen, en nydelig bog, „Træsnit“, trykt hos Gullander i Skjern. Bogen er en række af Gitz-Johansens velskrevne artikler illustreret med dejlige træsnit fra Grønland og Lapland, ordknappe og nøgterne, men skrevet på en sådan måde, at læserens fantasi sættes i sving. Mellem linierne er der både farver og sang.

Betagende er skildringen „Pesten i Angmagssalik“ af mennesker og sygdom, død og sorg. Også afsnittet om afsløringen af mindestenen for „Hans Egede“s besætning gør et dybt indtryk. Endnu et afsnit, „Rener i Grønland“, røber Gitz-Johansens gamle kærlighed til Grønland, som trods alt ikke ruster, fordi landet gav ham så megen inspiration og lykke.

Gitz-Johansens nye kærlighed, Lapland og de herlige mennesker, der lever der, er skildret i „Lappepigens af idag“, „Ødemarkens liv“, „Renerne vandrer“, „Lappebyen i ødemarken“, „Samerne - et gammelt kulturfolk“ og „Nomaden forsvinder“. Man aner i disse skitser blafrende nordlys og skingrende frost, man ser flokke af rensdyr over fjeld og tun med nikkende kæruld, og man hører lassoens hvine i luften.

De dejlige og karakteristiske træsnit har det akkurat som Gitz-Johansens tekst, de mejsler sig ind i ens bevidsthed, sætter fantasi og tanker i sving, så man må søge tilbage til dem gang på gang.



Gitz-Johansens smukke bog viser os ham, netop som han er, en stor kunstner og en dygtig skribent, men også et stort menneske, der har noget på hjerte. Ved siden af hans selvportræt står sætningerne: „Mennesket er smukkeste, når det er menneske“, der kunne lige så godt have stået: „Mennesket er størst, når det er menneske“.

Fødselsdagsbogen til Gitz-Johansen er ikke blot til glæde for kunstneren på en rund fødselsdag, men også for de mange, der kom i betragtning, da han udpegede sine venner og beundrere. Bogtrykker Gullander kan heller ikke have andet end glæde af dette fornemt trykte kunstværk, kønnere kan det ikke gøres.

h. c.

Ejnar Mikkelsen:

FRA FRIBYTTER TIL EMBEDSMAND

Gyldendal 1957, 198 sider, ill., hft. kr. 22,75.

Der er fart over kaptajn Ejnar Mikkelsens nye bog. Læseren føres i begyndelsen på en lynvisit til Venezuela, hvor forfatteren mente at kunne have sikret Ø. K. enorme, økonomiske interesser, om ikke en fornærmet underdirektør havde tiet rapporterne ihjel hjemme på hovedkontoret i København.

På otte linier føres vi et par år med krigskorrespondenten Ejnar Mikkelsen rundt i Europa og til krig i Fjernkarelen; så springer vi en svøbetur til Argentinas kornkamre, indtil der igen begynder at ske noget i Grønland, som Ejnar Mikkelsen kan kaste sit fribyttersind over - og han er der med det samme. I begyndelsen er det bare en efterårsstorm, der uvarslet farer hen over Nordatlanten og spreder død og ødelæggelse. Men stormen fik Ejnar Mikkelsens vidtflyvende tanker til at sætte kurs mod Grønland. Kunne man mon ikke deroppefra have varslet stormens komme, om man havde haft fast radioforbindelse med denne ø, hvor man mente, vejret over Nordatlanten blev til. Det blev til en gnistrende avisfejde med Meteorologisk Institut, en herlig strid, ville Ejnar Mikkelsen sige i dag.

Men bogens hovedemne er dog Østgrønland, hvor Ejnar Mikkelsen trådte sine arktiske børnesko. Her modnedes han til mand på årelange slæderejser i ødemarken, hvorunder tanken om en kolonisering af Østgrønlands vældige fjorde tog form - og senere kom til udførelse ved anlæggelsen af kolonien Scoresbysund 1924. Det skete selvfølgelig ikke uden modstand fra mange sider - og mærkeligt nok især fra Grønlands Styrelse, der lige til det sidste var imod denne kolonisering. Men ingen steder har Ejnar Mikkelsen trivedes bedre end midt i kampens hede. Man fristes til at antage, at Ejnar Mikkelsen ofte ræsonnerede således: Møder jeg modstand, må der jo være noget ved det, jeg slås for, og så skal det gennemføres! - og det blev det.

I dag ved vi alle, hvad Scoresbysunds anlæggelse har betydet. Men der er næppe mange, der helt forstår, hvad manden bag ideen måtte igennem for at nå dette mål. Optakten, gennemførelsen og hjemrejsen er meget spændende læsning, ofte fyldt med dramatik. Sejladsen ud gennem storisen og over Nordatlanten uden ror var vel nok noget af et vovestykke, som ingen indlod sig på i dag.

Forresten skal det nævnes her, at hjemme på kajen i København stod en ung student, der var frygtelig ked af, at der ikke var plads til ham ombord på „Grønland“ den sommer i 1924, da koloniseringsekspeditionen afgik mod Scoresbysund - det var nuværende departementschef i ministeriet for Grønland Eske Brun. Det er mærkeligt nok heller ikke siden lykkedes Eske Brun at komme til Scoresbysund, skønt han mange gange har været på vej - og været meget nær ved målet.

Efter veludført dåd på østkysten fik Ejnar Mikkelsen lyst til at besøge Grønlands vestkyst. Det var dengang, der skulle en højtidelig ministeriel tilladelse til at betræde Grønlands jord - den fik Ejnar Mikkelsen ikke. Han var jo en mand, der både kunne se, opleve og skrive derom - det var for farligt at få en fribytter til Vestgrønland. Alle anstrengelser med at få skibslejlighed slog fejl - og så var der ikke andet at gøre, end at Ejnar Mikkelsen selv skaffede sig skib og et „fornuftigt“ formål, og samme sommer ser vi ham som fiskeskipper på Vestgrønlands fiskebanker, hvor dejlige torsk hales indenbords i tusindvis - igen et pionerarbejde - og der bliver ind imellem kærkomne lejligheder til muntre skærmydsler med mændene bag Grønlands Styrelse. Senere lokker Nordatlantens hvaler Ejnar Mikkelsen til Færøerne, hvor hvalfangst organiseres og giver mange penge. Men han føler sig altid draget tilbage til Grønland.

Så blusser striden om Østgrønland op mellem Danmark og Norge - og der bliver pludselig rig aktivitet i Østgrønland. Ejnar Mikkelsen er der igen, nu som ekspeditionsleder til Blossvillekysten, og han bliver herunder udnævnt til

politimester på strækningen Scoresbysund - Angmagssalik, hvilket han dog først erfarer lige før hjemrejsen. Østgrønlandssagen går sin gang og ender som bekendt med dansk sejr ved den internationale domstol i Haag.

Herefter var der tilsyneladende ikke mere at slaas for lige i øjeblikket - og det var vel grunden til, at Ejnar Mikkelsen lod sig udnævne til embedsmand i Grønlands Styrelse som inspektør for Østgrønland. Det har jo tit været kloge mænds sidste udvej til at passificere en værdig modstander at gøre modstanderen til medarbejder, og ingen vil i dag benægte, at både Stauning og Daugaard Jensen var kloge mænd - og Ejnar Mikkelsen fik et job, han kunne lide.

Længere går bogen ikke - der er endnu 25 år tilbage op til i dag. Ejnar Mikkelsen har langt fra ligget stille i disse mange år - der er stof til nye bøger: hele arbejdet med ophjælpsningen af den østgrønlandske befolkning gennem Scoresbysund-komiteen, krigen og modstandskampen i Danmark og illegal Grønlands-færd, arbejdet som formand i Det grønlandske Selskab, oprettelsen af den danske forskningsstation i Argentina, skabelsen af Arktisk Institut, der altsammen har medført talrige æresbevisninger fra udlandet, og som herhjemme gav Ejnar Mikkelsen æresdokortitlen ved Københavns universitet.

„Fra fribytter til embedsmand“ er tilegnet fru Ella Mikkelsen, forfatterens hustru, der gennem alle årene trofast stod ved sin mands side og delte ondt og godt med ham i kampens hede og sejrens glæde. Gennem det altsammen viste fru Ella Mikkelsen en sjælden styrke, der bar gennem al modgang. På bogens sidste side læser vi en stille hyldest til hende, der ofte har fulgt sin mand verden rundt og også gen-



Ejnar og Ella Mikkelsen foran deres sommerbolig i Gudhjem.

nem Grønlands lyse sommer og kolde vinter. Der står:

„Da sommeren kom, og skibene stævnedede mod de lyse nætters land, stod jeg på agterdækket af det eneste skib, som dengang besejlede Østgrønland, og vinkede farvel til min trofaste Ella, der glædede sig med mig over, at jeg igen skulle se de østgrønlandske fjelde hæve sig højt over den vestlige horisont.“

Ejnar Mikkelsen fylder 77 år i nær fremtid - men tro ikke, han af den grund bliver hjemme - talen drejer sig dagligt om nye og store rejser, dels til Grønlands fjelde, dels til Sydamerikas bjerge - eller på foredrag i Europa og Amerika.

Chr. Vibe.